

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

Кафедра соціальної психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

Майя НІКОЛАЄВА

“ 16 ” березня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Психологія вищої школи

Рівень вищої освіти:	<u>Третій (доктор філософії)</u>
Галузь знань:	<u>05 Соціальні та поведінкові науки</u>
Спеціальність:	<u>053 Психологія</u>
Освітньо-наукова програма:	<u>Психологія</u>

ОНУ
2024

Робоча програма навчальної дисципліни «Психологія вищої школи». – Одеса:
ОНУ, 2024. – 12 с.

Розробники:

Оксана КОНОНЕНКО, д. психол.н., професор, завідувач кафедри соціальної психології,

Анастасія КУРОВА, д.психол.н., професор кафедри соціальної психології.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри соціальної психології

Протокол № 1 від. "28" серпня 2024р.

Завідувач кафедри _____ (Оксана КОНОНЕНКО)

Погоджено із гарантом ОПП «Психологія»

_____ (Оксана КОНОНЕНКО)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК)

Факультету психології та соціальної роботи

Протокол № 1 від. "30" серпня 2024р.

Голова НМК _____ (Маргарита КРЕМЕНЧУЦЬКА)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № ___ від. "___" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ (_____)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № ___ від. "___" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ (_____)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
Загальна кількість: кредитів –3	<p style="text-align: center;">Галузь знань <u>05 Соціальні та поведінкові науки</u></p> <p style="text-align: center;">Спеціальність <u>053</u> <u>Психологія</u></p> <p style="text-align: center;">Рівень вищої освіти: <u>Третій (доктор філософії)</u></p>	очна форма навчання	заочна форма навчання
Годин –90			<i>Вибіркова дисципліна</i>
змістових модулів –2		Рік підготовки:	
		1	-
		Семестр	
		2-й	-
		<i>Лекції</i>	
		12 год.	-
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		12 год.	-
		<i>Лабораторні</i>	
		<i>Самостійна робота</i>	
66 год.			
Форма підсумкового контролю: <u>залік</u>			

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни "Психологія вищої школи" полягає у створенні умов для засвоєння докторантами психологічних складових професійної викладацької діяльності в ЗВО та у сприянні формуванню психологічної культури та етичної поведінки викладача вищої школи.

Завдання

- оволодіння докторантами фундаментальними поняттями і принципами психології вищої школи;
- вивчення особливостей сучасних проблем функціонування освітніх організацій
- розуміння психологічних проблем розвитку вищої освіти
- володіння діагностичними методами психології вищої школи та психологічними методами оптимізації освітніх організацій.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

Інтегральна компетентність - Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати значущі комплексні проблеми професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у сфері психології, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК4. Здатність розв'язувати комплексні проблеми психології на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

СК1. Здатність виокремлювати, систематизувати та прогнозувати актуальні психологічні проблеми, чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження.

СК2. Здатність планувати та виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у психології та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках, та забезпечувати якість виконуваних досліджень.

СК4. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті.

СК5. Здатність оцінювати рівень власної фахової компетентності, саморозвиватися і самовдосконалюватися протягом життя, підвищувати професійну кваліфікацію, бути професійно мобільним.

СК6. Здатність застосовувати нові технології та інструменти, сучасні цифрові технології, бази даних та інші ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та викладацькій діяльності.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач третього освітнього рівня демонструвати наступні результати навчання:

PH2. Розуміти загальні принципи та методи психології, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері психології та у викладацькій практиці.

PH10. Організовувати і здійснювати освітній процес у сфері психології, його наукове, навчально-методичне та нормативне забезпечення, застосувати ефективні методики викладання навчальних дисциплін.

2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. СОЦІАЛІЗАЦІЯ ТА ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ У ЗВО

Тема 1. Вища освіта як предмет психологічного аналізу

Вища освіта України та психологія вищої школи на сучасному етапі. Болонський процес та актуальні психологічні проблеми сучасної вищої освіти в Україні. Об'єкт, предмет та завдання психології вищої школи. Сучасні контексти освітньої діяльності в ЗВО.

Тема 2. Вікові особливості розвитку юнацтва та дорослої людини

Вік як психологічна категорія. Поняття психологічного часу та психологічного віку. Вікові періодизації та їхні особливості. Період юнацтва та його особливості. Період дорослості та його психологічні особливості. Когнітивна сфера та особливості її розвитку у юнацькому та дорослому періоді. Психологія пізнавальної діяльності студентів. Психологічні основи формування професійного мислення. Емоційна сфера та її особливості розвитку у період навчання у вищій школі. Психологічні процеси та особливості їхнього розвитку у період навчання у вищій школі. Навички та вміння, психологічні основи їхнього формування. Психологічні особливості навчання в вищій школі. Психологічні умови підвищення успішності навчання у ЗВО.

Тема 3. Вища школа як інститут соціалізації людини та її професійного становлення

Особистість як психологічна категорія. Особистість та особливості її формування у процесі навчання у вищій школі. Типологічне особистісні якості студентів та викладачів. Життєвий шлях та освіта. Механізми соціалізації людини. Соціалізація та адаптація. Психологічні основи формування особистості студента як спеціаліста з вищою освітою. Мотивація навчання. Психологічні основи професійного самовизначення людини та профорієнтаційної роботи у вищому навчальному закладі. Психологічні особливості формування професійних навичок та вмінь. Психологія творчості. Психологічні основи формування творчої особистості в вищій школі. Психологічні проблеми кар'єрного росту людини. Викладач вищої школи и

проблеми його професійного росту. Особливості використання методів психодіагностики та психокорекції в вищій школі.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОЦЕСИ У ЗВО

Тема 4. Соціально-психологічні особливості студентських груп та науково-викладацьких колективів

Студентська група та її соціально-психологічні особливості. Лідерські процеси у студентській групі та проблеми формування особистісних якостей. Соціально-психологічні основи індивідуальних та групових методів навчання. Групова динаміка у студентському колективі та активні методи навчання. Соціально-психологічні особливості діяльності викладача вищої школи.

Міжособистісні та міжгрупові конфлікти та засоби вирішення. Лідерські процеси в навчальних групах. Девіантна поведінка у молодіжному середовищі.

Тема 5. Психологія спілкування у ЗВО

Контекстність освіти та психологічні основи активних форм навчання. Психологічні особливості взаємовідносин викладача та студента. Спілкування та соціально-психологічний вплив у ЗВО. Етапи акту спілкування. Зворотній зв'язок у спілкуванні. Невербальні засоби спілкування.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Очна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	ла	сп		л	п/с	ла	сп
ого	б	б	б	б	ого	б	б	б	б	
1	2	3	4	5	6	8	9	10	11	12
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. СОЦІАЛІЗАЦІЯ ТА ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ У ЗВО										
Тема 1. Вища освіта як предмет психологічного аналізу	16	2	2		12					
Тема 2. Вікові особливості розвитку юнацтва та дорослої людини	18	2	2		14					
Тема 3. Вища школа як інститут соціалізації людини та її професійного становлення	20	4	2		14					
Разом за змістовим модулем 1	54	8	6		40					
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОЦЕСИ У ЗВО										

Тема 4. Соціально-психологічні особливості студентських груп та науково-викладацьких колективів	18	2	2		12					
Тема 5. Психологія спілкування у ЗВО	18	2	4		14					
Разом за змістовим модулем 2	36	4	6		26					
Разом	90	12	12		66					

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Об'єкт, предмет та завдання психології вищої школи. Сучасні контексти освітньої діяльності в ЗВО	2
2	Психологічні процеси та особливості їхнього розвитку у період навчання у вищої школі. Навички та вміння, психологічні основи їхнього формування	2
3	Життєвий шлях та освіта. Механізми соціалізації людини. Соціалізація та адаптація	2
4	Соціально-психологічні основи індивідуальних та групових методів навчання	2
5	Спілкування та соціально-психологічний вплив у ЗВО	4
	Разом	12

6. Теми практичних занять Практичні заняття не передбачені.

7. Теми лабораторних занять Лабораторні заняття не передбачені.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин
1	Вища освіта як предмет психологічного аналізу (презентація)	12
2	Вікові особливості розвитку юнатства та дорослої людини (реферат)	14
3	Вища школа як інститут соціалізації людини та її професійного становлення (презентація)	14
4	Соціально-психологічні особливості студентських груп та науково-викладацьких колективів (реферат)	12
5	Психологія спілкування у ЗВО (есе)	14
	Разом	66

9. Методи навчання

У процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання:

- словесні методи: лекція, пояснення, бесіда, обговорення, дискусія;
- наочні методи: презентація, ілюстрація, демонстрація;
- методи формування практичних умінь і особистісних якостей: виконання практичних завдань, вправи, підготовка презентацій і здійснення виступів перед аудиторією.

Самостійна робота включає роботу з текстовим матеріалом та виконання індивідуальних завдань: складання глосарію, есе, реферату та підготовку презентацій.

10. Форми контролю і методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

При вивченні навчальної дисципліни здійснюється поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль проводиться з метою визначення рівня підготовленості здобувача з певних тем, розділів робочої навчальної програми, якості виконання конкретних завдань та здійснюється впродовж семестру під час проведення аудиторних занять (лекції, практичні заняття) та при виконанні самостійної роботи.

Об'єктом поточного оцінювання є:

- програмний матеріал, який викладається на лекціях;
- питання і проблеми, що розглядаються та обговорюються на практичних заняттях;
- програмний матеріал для самостійного вивчення, який передбачений робочою програмою та включає: реферати, презентації, практичні завдання.

Форма підсумкового контролю – залік. Залік виставляється за результатами роботи здобувача впродовж усього семестру. Підсумкова оцінка визначається як проста сума балів за результатами поточного контролю за 100-бальною шкалою.

Здобувач одержує підсумкову оцінку за залікову навчальну дисципліну, якщо за результатами поточного контролю він набрав 60 і більше балів.

Якщо за результатами поточного контролю здобувач набрав менше 60 балів, він повинен виконати залікове завдання і з урахуванням його результатів одержати відповідну кількість залікових балів із дисципліни.

Якщо за результатами поточного контролю здобувач набрав 60 і більше балів, проте хоче поліпшити свій підсумковий результат, він також може виконати залікове завдання і з урахуванням його результатів підвищити свою підсумкову оцінку з дисципліни.

Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Відмінно (10 балів за тему)	Оцінюється робота здобувача, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, вільно послуговується науковою термінологією, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки, залучає до підготовки як основну, так і додаткову літературу (монографії, періодичні видання, першоджерела, тощо). Може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання практичного завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу;
Добре	Оцінюється робота здобувача, який достатньо повно володіє

(7-8 бали за тему)	навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, послуговується науковою термінологією, залучає основну і додаткову літературу. За зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою; має стійкі навички виконання завдання. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
Задовільно (5-6 бали за тему)	Оцінюється робота здобувача, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, допускає істотні неточності та помилки. Може використовувати знання для стандартних практичних ситуацій, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання
Незадовільно можливістю відпрацювання (1 бал за тему)	3 Оцінюється робота здобувача, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни. Планує та виконує частину практичних завдань, відсутні сформовані уміння та навички.

Критерії оцінювання самостійної роботи

Вид	Максим к-сть балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Презентація	10	відповідність змісту доповіді здобувача та/або оригінальність візуального представлення відповідному навчальному матеріалу.
Реферат	10	здатність здійснювати узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу та відсутність помилок при оформленні цитування й посилань на джерела.
Есе	10	здатність продемонструвати розвиток власної думки, зосереджений на обговорюваній проблемі висловлювання; продемонструвати дотримання лексичних, фразеологічних, граматичних і стилістичних норм української літературної мови.

11. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Психологія вищої школи. Предмет та методи.
2. Специфіка науково-психологічного пізнання.
3. Поняття особистості. Компоненти особистості.
4. Структура особистості.
5. Спрямованість. Форми спрямованості.
6. Потреби. Ієрархія потреб по Я.Маслоу.
7. Самооцінка. Рівень потреб.
8. Діяльність. Схема діяльності.

9. Види діяльності. Поняття провідної діяльності.
10. Характер. Властивості характеру.
11. Поняття акцентуації. Типологія акцентуацій за К. Леонгардом.
12. Поняття навчання. Поняття виховання та види виховання.
13. Поняття освіти. Види освіти.
14. Поняття розвитку. Види розвитку.
15. Педагогічні засади виховання.
16. Поняття педагогічного процесу. Структура педагогічного процесу.
17. Психологічні чинники, що впливають процес навчання.
18. Психологічна формула успішного навчання.
19. Чинники, що впливають активізацію пізнавальних процесів.
20. Вікова періодизація Л.С. Виготського.
21. Вікова періодизація Д.Б. Ельконіна.
22. Вікова періодизація Е. Еріксона.
23. Поняття спілкування. Етапи спілкування.
24. Поняття комунікації. Причини поганої комунікації.
25. Стратегії спілкування.
26. Види спілкування.
27. Науки, які вивчають невербальні засоби спілкування.
28. Види жестів.
29. Чинники, які заважають правильно сприймати людей.
30. прийоми слухання.
31. Стилі педагогічного спілкування.
32. Типологія професійних позицій за М. Тален.
33. Поняття конфлікту. Типи конфліктів.
34. Динаміка розвитку конфлікту.
35. Причини конфліктів.
36. Стратегії поведінки у конфліктних ситуаціях.
37. Методи вирішення конфлікту.
38. Види лідерів, залежно від переважаючих функцій.
39. Психоаналітична типологія лідерства.
40. Класифікація стилів управління.
41. Роль знань педагогічної психології у професійній діяльності психолога
42. Педагогічний колектив: психологічна структура та функції
43. Попередження та усунення конфліктів у педагогічному колективі
44. Поняття «суб'єкт діяльності» в концепції навчальної діяльності
45. Особистість педагога

12. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Поточний та періодичний контроль					Сума балів
Змістовий модуль №1			Змістовий модуль № 2		
T1	T2	T3	T4	T5	100

20	20	20	20	20	
----	----	----	----	----	--

T1, T2, T3, T4 – теми змістових модулів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 - 100	A	Відмінно	зараховано
85-89	B	Дуже добре	
75-84	C	Добре	
70-74	D	Задовільно	
60-69	E	Допустимо	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Навчально-методичне забезпечення

- Робоча програма навчальної дисципліни;
- Силабус;
- Мультимедійні презентації;
- допоміжний роздатковий матеріал.

14. Рекомендована література

Основна

1. Карамушка Л.М., Іщук О.В. Психологія організаційної культури вищого навчального закладу (у контексті становлення професійної ідентичності студентів) : монографія /Л.М. Карамушка, О.В. Іщук . К.-Запоріжжя : Кругозір, 2015. 276 с.
2. Марцева Л.А. Педагогіка і психологія вищої школи : навч. посіб. / Л.А. Марцева. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2022. 150 с.
3. Мешко О.І. Психологія вищої школи: навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої освіти. Тернопіль : «Вектор», 2018. 196 с.
4. Мельничук Л. Б., Шкабаріна М. А. Педагогіка і психологія вищої школи: навчально-методичний посібник. Львів: «Новий Світ- 2000», 2022. 266 с.
5. Мухіна Г.В. Педагогіка та психологія вищої школи: навчально-методичний посібник. К., «Дакор», 2020. 178 с.
6. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. для студ. вузів. К. : ЦНЛ, 2017. 472 с.
7. Педагогіка та психологія вищої школи : навч. посіб. / Л. Г. Кайдалова, І. С. Сабатовська-Фролкіна, Н. В. Альохіна, Н. В. Шварп. Харків : НФаУ, 2019. 248 с.
8. Прищак, М. Д., Залюбівська О.Б. Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі: курс лекцій. Вінниця : ВНТУ, 2019. 150 с.
9. Психологія вищої школи : підручник / О. І. Власова, В. А. Семиченко, С. Ю. Пашенко, Я. Г. Невідома / за ред. О. І. Власової. К. : ВПЦ "Київський університет", 2015. 405 с.

Додаткова

1. Кулик І.В. Психологія вищої школи: методичні рекомендації. ІваноФранківськ: НАІР, 2021. 63 с.
2. Кононенко О.І. Специфіка сучасних психологічних методів та організації дослідження перфекціонізму особистості/Психологія та соціальна робота. Том 1(51) 2020. – С. 125-136.
3. Кононенко О.І., Гудімова А.Х., Курова А.В. Сучасні тенденції та стратегії розвитку вищої освіти в Україні: аналіз реалізації. *Перспективи та інновації науки. Серія "Психологія"*. Вип. 9 (27). 2023. С. 232-244. (Фахове видання. Серія «Психологія»).
4. Мешко О.І. Психологія вищої школи. Практикум: навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої освіти. Тернопіль : «Вектор», 2021. 92 с.
5. Стинська В. Моделювання професійної діяльності майбутніх викладачів закладів вищої освіти. *Нові технології навчання*. 2020. Вип. 94. С. 321–326.
6. Стинська В., Ящишин З., Кліщ І. Компетентнісний підхід у вищій професійній освіті України. *Науковий часопис НПУ імені М.П Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2021. Вип. 79. Том 2. С. 139–142.
7. Якубовська С.С. Конспект лекцій з дисципліни «Психологія вищої школи». Рівне: НУВГП, 2017. 90 с.
8. Kurova A. & all. Organizational and Economic Aspects of Improving the Process of Managing the Educational Activities of a Higher Education Institution in the Conditions of the Socio-Economic Development of the Country. *Review of Economics and Finance*, 2023, 21(1). Pp. 642–646. (Scopus).
9. Oksana Kononenko, Ihor Popovych, Anatoliy Kononenko, Viktoriia Stynska, Oleksandra Kachmar, Liubov Prokopiv, Halyna Katolyk RESEARCH OF THE FACTOR STRUCTURE OF THE MODEL OF WORLD VIEW SETTINGS AT A YOUNG AGE *Revista Inclusiones/Volumen 7 – Número 3 – Julio/Septiembre 2020.- pp. 98-116 (Web of Science)*

15. Інформаційні ресурси

1. Наукова бібліотека Одеського національного університету імені І.І. Мечникова <http://lib.onu.edu.ua/>
2. Науковий журнал «Психологія та соціальна робота» <http://lib.onu.edu.ua/psychologyya>
3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського <http://nbuv.gov.ua>
4. Національна психологічна асоціація <https://www.npa-ua.org/>
5. Українська психологічна асоціація <https://www.upa.guru>
6. World Health Organization <https://www.who.int/home>
7. American Psychological Association (APA) <https://www.apa.org/>